

מנחות סו

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

דאמר אביי מצוה למומני יומי ומצוה למומני שבועי:

א) ספירת ימים ושבועות מצוה אחת היא, או שתי מצות:

דעת הרמב"ם בשה"מ (מ"ע קס"א) שספירת יומי ושבועי מצוה אחת היא. ואילו דעת רבינו ירוחם (נתיב חמישי מ"ד, והו"ד נכנסת סלאטוניס לוח מ') דשתי מצוות הן, ובזמן המקדש היו מברכין שתי ברכות אחד לימים ואחד לשבועות. ובביאור מחלוקתם - עי' הערה לו-מ לכנסת הראשונים, וראה עוד בסמוך ד"ה אמימר.

ב) כיצד מנין השבועות:

כתב מהר"י קווקוס (תמו"מ ו. כנ.), דמעיקר הדין כשישלים שבוע יאמר 'שהם שבוע', וכשישלים י"ד יום יאמר 'שהם ב' שבועות' וכו', אבל עכשיו מחמירים להזכיר בכל לילה שבועות, וכן נוטה לשון הרמב"ם. וכ"כ הר"ן בסוף פסחים.

2. שפת אמת מסכת מנחות דף סו עמוד א

שם בגמ' אמימר מני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא. תמהני דלא מצינו כזה דמה בכך דזכר למקדש היא למה לא נעשה בשלימות כמו שעשו בזמן המקדש. ואפשר לפרש דבאמת בפרשת ראה כ' סתם שבעה שבועות תספר לך ועשית חג שבועות כו'. ושם לא נזכר מעומר ושתי הלחם כלל א"כ משמע דמצות ספירה זו היא לצורך חג השבועות בעצמו שבאמת נקרא כן שבועות. רק בפ' אמור גבי עומר והכבש כ' מיום הביאכם תספרו חמשים יום. ולכן י"ל דהני ב' מצות ספירת הימים מצד הקרבת העומר ושתי הלחם. וספירת השבועות לשם החג בעצמו והשתא אמר אמימר דכל המצות שאין נוהגין בזמן הזה לא מצינו להם זכר. רק מצות שהי' נוהגין במקדש עשו זכר למקדש ולהכי מני יומי זכר למקדש. אבל מצות ספירת שבועות לית בהו זכר למקדש. ואין להקשות לפי"ז אדרבא נימא דמצות ספירת שבועות יהי' מדאורייתא גם האידנא כיון דהם לצורך חג השבועות. ז"א דהא כתיב מהחל חרמש כו' והיא קצירת העומר וכיון דאין לנו עומר ליכא מה"ת ספירה כנ"ל. אח"כ הראו לי ברבינו ירוחם שמאריך בזה ע"ש (נתיב חמישי חלק ד') שאין דבריו מובנים והם קצת להיפוך ממה שכתבתי והנלע"ד כתבתי:

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) נראה דהבין דרבנן דבי ר"א פליגי וס"ל דספירה בזמן הזה דאורייתא. וקצת נראה כן מדלא אשתמיט התנא להשמיענו דמשחרב בהמ"ק תקנו לספור זכר למקדש וגם בודאי היה ריב"ז המתקן דביהמ"ק נחרב בימיו ויהי' טפי מתשע תקנות [שהתקין ריב"ז כדאי' בר"ה (ל"א ב) ע"ש]:

3. הר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף כח עמוד א

וכתוב בספר המאור שיש שואלין מה טעם א"א זמן בספירת העומר ועוד מה טעם אין אנו סופרים בלא ברכה ביו"ט שני של פסח כדאמרינן בסוכה (דף מז ב) בשמיני ספק שביעי מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן מפני שברכת הסוכה עומדת כנגד קדוש היום [הכי נמי ברכת העומר עומדת כנגד קידוש היום] ונמני מימני ולא ליבריך ברוכי ועוד מה טעם אין אנו סופרין ב' ספירות מספק כמו שאנו עושין שני י"ט מספק והוא ז"ל השיב דכיון דספירת העומר אינו אלא לזכר בעלמא דהכי אסיקנא בדוכתיה במנחות אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא ואנו שאנו מונין ימים ושבועות מנהג הוא בידינו אבל להטעינו זמן אין לנו ועוד שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו שום הנאה כגון נטילת לולב שהיא באה לשמחה ותקיעת שופר לזכרון לאבינו שבשמים ומקרא מגלה דחס רחמנא עלן ופרקינן ופדיון הבן שמברך אבי הבן שהחיינו לפי שיצא מספק נפל דכל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ולספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפש לחורבן בית מאוויינו ואם אמרו בשמיני ספק שביעי של סוכה מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן שלא תבא ברכה מכת יו"ט ב' מדרבנן ותעקור יו"ט ראשון של שמיני של חג דאורייתא שהוא עומד כנגדה ומשום הכי יתבינן ולא מברכינן אבל אנו היאך נעקור ברכת ספירת העומר משום יו"ט שני דרבנן שהוא עומד כנגדה ולא אתי דרבנן דחיי דאורייתא הילכך מונין ומברכינן ואם באנו לספור שתי ספירות מספק נמצא ספירה שניה מושכת עד יום טוב ראשון של עצרת ואתי לזלולי ביום טוב ראשון דאורייתא הילכך אין לנו אלא מה שנהגנו והמקומות שנהגו שלא למנות שבועות בכל יום ויום עד מלאת השבוע ובסוף כל השבוע כן הוא המנהג היפה:

4. ריטב"א על מסכת סוכה דף מז/א

ויש שהקשה עליו דהא יום ב' דפסח ודאי שהוא חול ואע"פ שאנו עושין אותו ספק יום ראשון שהוא קדש ולא חיישינן שמא יזלזלו בקדושתו בשני גמור ולא דמי כלל דהכא שהוא ח' בודאי וקדוש מדאורייתא וברכה של סוכה אינה מדין עצמו אלא מושאלת היא לו מדין ספק שביעי בעי למעבד גדר וסייג שלא לברך כשאר ספיקות כדי שלא יזלזלו בקדושתו של תורה אבל התם שיום שני הוא חול גמור מן הדין אין אנו מונעין ממנו ברכה הראויה לו לעצמו מפני שלא יזלזלו בקדושה שאינה שלו אלא מדין ספק ראשון וזה טעם נכון וברור ונתקיימו דברי ר' אלפסי ז"ל:

5. בית הבחירה למאירי מסכת סוכה דף מז עמוד ב

... ויש אומרים בספירת העומר הואיל ועיקרו מן התורה אף על פי שבזמן הזה אינו מן התורה לדעת קצת ולא עוד אלא שיתבלבל סדר המספר אם לא יברך בראשון ושיברכו בשאר הספירות ואם יברכו בשני על יום אחד ויספרו בלא ברכה יום שני יהא הענין חוכא ושמא יבאו לזלזל בראשון של עצרת והיכא דלא אפשר שאני ...

6. העמק שאלה שאילתא ט (אות ד, עמוד נז)

הרי"ף והרמב"ם, דקשה לי כאך הקילו במלות ספכ"ע דלא מניין נוספק שתי פעמים. כן אמת שיכי צוה זלוחא דייט ראשון של עלתה, אבל מכ"מ כי לנו למנות כדון כל ספק. בשלמא לשיטת החוקי דספכ"ע בחו"ל עיקרו רק מדרבנן ניחא, דמש"כ לא תיקנו למנות מספק ומשום זלוחא דעלתה, אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם קשה. ולי"ל דאיכא ס"ל דכמו שצקבות אינו ספק גמור, כי"ז צפסא אינו ספק גמור, דקוונכיין על הכוז דאדר הקמוך לייקן הוא חסר. וצוה מנורח קוגיא דשנת די כי"ג כמשמעו

7. ספר דבר אברהם - חלק א - סימן לד

מי שהיה בדרך רחוקה בין א"י והיה מסופק במנין ימי ספירת העומר אם הוא עומד בשלשה לספירה או בארבעה אם יכול לברך ולספור מספיקא שני מספרים היינו היום שלשה ימים היום ארבעה ימים [א] הנה בפשוטו נראה שאין ענין הספירה שיוציא מלות המספר מפיו אלא עניינה שידע ויוחלט אצלו מדעת ומהחלט המנין שהוא סופר ובלאו הכי לא מיקרי ספירה כלל אלא קריאת מלות הספירה הוא דהויא ולא ספירה עצמה. ובזה נראה לי להסביר בטעמו של המג"א (סי' תפ"ט ס"ק ב') שכתב דאין סופרין אלא בלשון שהוא מבין ואם אינו מבין לה"ק וספר בלה"ק לא יצא דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה עכ"ל. וראיתי בשו"ת שאילת יעבץ (ח"א סו"ס קל"ט) שחולק עליו וסובר דאפילו אם אינו מבין לה"ק סופר בה ובאמת טעמא בעי מנ"ל להמג"א דבעינן שייבין לה"ק, והרי כתבו התוס' סוטה (דף ל"ב ע"א ד"ה ק"ש) דהלל וקידוש וברכות המצות נאמרים בכל לשון אפילו אינו שומע, ומנ"ל דבספירה בעינן הבנת הלשון דוקא והא דבק"ש בעינן שיהא שומע את הלשון כדמוכח מתוס' שם וכמ"ש המג"א (ס' ס"ב סק"א) הוא משום דאמרינן שמע בכל לשון שאתה שומע והיינו הבנת הלשון כמ"ש המאירי בחי' לסוטה שם וז"ל ק"ש דכתיב שמע בכל לשון שאתה שומע ר"ל שיהא מבין את הדברים עכ"ל. וכן באידך מילי דחשיב במתניתין דנאמרינן בלשונם שלדעת התוס' נראה דבעינן שייבין דוקא, בכלולו ודאי טעמא איכא, סוטה משום קבלת שבועה שאי אפשר אלא כשהיא מבינה את הלשון של קהן וה"ה בשבועת העדות ושבועת הפקדון, וידוי מעשר דגמרינן התם אמירה אמירה מסוטה וק"ש כדאמרן [אך בתפלה וברהמ"ז לא נתברר לי טעמא ושמא י"ל בתפלה משום דעיקרה בלב כדתינתן בתענית (דף ב' ע"א) ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב היא אומר זו תפלה ובלב היינו כוונה וכשאינו מבין את הלשון אין כאן כוונת הלב], וא"כ בספירה מנול דבעינן שיהא מבין את הלשון. ולפי הנ"ל מוסבר יפה דדוקא גבי ק"ש ודכוותה שהן רק קריאות ואמירות לאחד שפיר לא הוה בעינן בהו מסברא שייבין את הלשון דאפילו כשאינו מבין מ"מ לא יצאו מכלל קריאה ואמירה, ר"ל שהוא נקרא וקורא ואומר אף כשאינו מבין, ולכן הוצרכנו לקרא דשמע בכל לשון שאתה שומע ללמד שיהא מבין את הלשון וכן בכלולו אינך מילי, אבל בספירה לא בעינן כלל קרא לגלויי שצריך להבין את הדברים לפי שמצד עצמן אין ספירה ומנין אלא כשהסופר והמונה יודע ומבין את המספר ואל"ה הוה רק כקריאת המלים בלבד ולא כספירה ומנין, והוא פשוט מאד ... [ג] ומעתה דכשאינו מבין ויודע את מספרו מדעת לא מיקרי מנין וספירה כלל א"כ בג"ד במסופק בימי הספירה בודאי אינו מונה שני ימים מספקא, דהאיך יאמר היום שלשה ימים היום ארבעה ימים דאיזה מספר הוא שאם אפשר שהוא שלשה ואפשר שהוא ארבעה א"כ לא הוי מספר כלל שהרי אינו מכיר ואינו יודע בהחלט את המספר שהוא מונה בשלמא אי הוה אמרינן דספירה בלא הבנת הלשון מהניא שפיר היה מקום להסתפק בזה, אבל למ"ש דבעינן הבנת הלשון דוקא מפני ידיעת המספר הרי מנין זה של ספק אינה ידיעה כלל וכן אני אומר גם כן שיהיה מסופק בימי הספירה ומנה רק מספר אחד מספק שמא יתרמי שיוכח למספר האמיתי דאע"ג דאיתרמי שכיוון מ"מ לא יצא משום דבשעת ספירתו לא הוה ידע בבירור ואין זו ספירה:

ובזה נ"ל לתרץ מה שהקשה הרז"ה בס' המאור שלהי פסחים מה טעם אין אנו סופרים שתי ספירות מספק עכ"ל, ולמ"ש ניהא דאנן הרי בקיאיין בקביעי דירחא ואין לנו ספק בימי הספירה ועיקר הקושיא היא רק דמשום מנהג אבותינו הי' לנו לספור שתי ספירות כמו ביו"ט דאינהו הוה מספקא להו ועשו שני ימים מספיקא, אבל לפי דברינו הנ"ל נראה לומר דבר חדש דדוקא ביו"ט היו נוהגין אבותינו לעשות ב' ימים מספיקא אבל בספירה באמת לא היה אפשר כלל לאבותינו לספור שתי ספירות ביחד מספק לפי שזו אינה ספירה כלל כמ"ש ובמקום ובזמן שהיו מסופקין לא הי' תקנה לדבר וצ"ל שלא היו סופרין כלל...

[ה] ולכאורה יש להביא ראיה להיפך דסופר ומסופק במניינו הוי ספירה מ"מ ש' התוס' מנחות (דף ס"ו ע"א ד"ה זכר למקדש) דבספק חשכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן בזה"ל, וכ"ה ברא"ש

פרק ערבי פסחים (ס"א מ') ובתשובות מהר"מ מרוטנבורג ד' בודאפעשט (ס"א ש"א), והשתא בשלמא אי נימא דסופר ומסופק במניינו היא ספירה מצד עצמה ואם האמת הוא כמו שספר יצא, דלפי"ז אישתכח דכסופר בספק חשכה מנין של יום הבא אם האמת הוא דהוי כבר לילה הואי ספירתו ספירה מעלייתא מצד עצמה, ואנו מסופקין רק אם אמנם כן הוא האמת שספר בזמן חיובו וכמנין הראוי בזמנו דהיינו אם הוי כבר לילה של יום הבא, שפיר אמרינן דספיקא דרבנן לקולא שהרי לאותו צד הספק דהוי כבר לילה הואי ספירתו ספירה מעלייתא ולכן אנו תופסים דברבנן כצד הזה ויצא, **אבל אם נימא דסופר ומסופק במניינו לא היא ספירה כלל מצד עצמה שלא יוכח ענין הספירה על המסופק במניינו א"כ זה ספק ספירה כלל כי היכי דנידון בה לומר דברבנן אזלינן לקולא אלא ודאי לא הוי ספירה מעיקרא,** דאע"פ שיש ספק ואפשר הוא שכבר היה לילה ושפיר ספר כדינו וכספירה הראויה מ"מ הסופר גופי' כשהוא סופר ביהש"מ מנין של יום הבא ואומר היום כך וכך הרי מסופק הוא בספירתו גם בעיקר המנין של הימים שאם הוא לילה הוי שעת ספירתו מנין של יום הבא ואם הוא יום הוי מנין של יום שעבר וא"כ לא היא ספירה כלל בכל אופן שהרי אין מניינו ברור בדעתו, ומה זה ענין לספיקא דרבנן אע"כ דגם הסופר המסופק במניינו ספירתו ספירה ואנו מסופקין רק אם כיוון את האמת וספר בשעה הראויה וע"ז שפיר אמרינן ספיקא לקולא כנ"ל:

אבל לקושטא דמילתא אין מכאן ראיה, שהרי כתבו התוס' שם דאף ביום סמוך לחשכה יש למנות ועדיף משום תמימות, והתם ודאי אינו סופר את המנין שהוא בשעת ספירתו שהרי סופר הוא מנין של מחר והוי כמעיד שקר כמ"ש המג"א (ס"א תפ"ט סק"ז) בשם הרשב"א, ובע"כ לומר דהמונה באמרו כך וכך לעומר אין כוונתו על שעת ספירתו אלא שיום הבא הוא כך וכך לעומר ומשו"ה לא הוי כמעיד שקר, וא"כ בספק חשכה נמי אין כוונתו שבשעה זו הוי כך וכך לספירה דשעה זו באמת מסופקת היא לו ואין מניינה ודאי אלא כוונתו שיום הבא הוי כך וכך לספירה ובזה הרי ספירתו ודאית מצד עצמה שאינו מסופק במנין של יום הבא, ועיקר הספק אם יצא או לא הוא רק שמא לא ספר בשעת החיוב ולא יצא ע"ז שפיר אמרינן דספיקא דרבנן לקולא, אבל בנ"ד במסופק בעיקר הספירה במניינה שפיר י"ל דלא היא ספירה כלל וכמש"ל: **ואולם אע"פ שהסברא נכונה ויש לה סמוכין אבל אחרי שהרז"ה תירץ לקושייתו מה טעם אין אנו סופרין שתי ספירות בדרך אחרת וז"ל ואם באנו לספור ב' ספירות מספק נמצאת ספירה שני מושכת עד יו"ט ראשון של עצרת ואתי לזלזולי ביו"ט דאורייתא הלכך אין לנו אלא מה שנהגו עכ"ל, נראה לכאורה דלית לי' כסברתנו הנ"ל דאל"כ עדיפא הו"ל למימר דא"א לספור ב' ספירות מספק וקושיא מעיקרא ליתא, והר"ן שם הביא ג"כ דבריו ולא העיר עליהם כלום, והלכך נראה דבנ"ד נמי אפשר לספור ב' ספירות מספק ולפי שספירה בזה"ז דרבנן אולי נכון יותר שיספור ב' ספירות מספק בלא ברכה:**

8. ספר נפש הרב (ע' קצא)

לילה ב' פעמים מטעם ספקא דיומא. ורבו שמע מהרב מקאוונא [וכייה בספרו דבר אברהם] דאם ימנה אדם פעמיים מספק, היום או ארבעה ימים בעומר, או חמשה ימים בעומר, לא יצא בזה י"ח כלל, דספק מנין אינו מנין, וכמו שדרשו רז"ל (פ"יק דבי"מ) לענין מעשר בהמה, דעשירי ודאי ולא עשירי ספק. ורבו טען כנגדו ואמר, דאף דסברא נחמדה היא זו, מכל מקום היאך יתכן לומר שמשך כל ימי האמוראים (שהיה אז באמת ספקא דיומא) עד ימי אביי ורבא (שקבעו אז את הלוח) שלא ספרו כלל ספירת העומר, אתמהוה, הלא אין לזה שום זכר בגמ'.
8. ספר נפש הרב (ע' קצא)

9. שו"ת ערוגת הבשם (קסח:ד)

ד) יש לחקור אם נספק'ל בלילה יום מהספירה הוא עומד ואמר היום כך וכך היום כך וכך כו' וספר כל הימים שנסופק עליהם אי כה"ג מקרי ספירה או לא ומסתברא דספירה לא שייך אלא שיקפור ענין המנונה אצל כל שלא נחזר לו היום הוא כך וכך לא מקרי ספירה כלל דלא קאמר רחמנא שיאמר היום כך וכך אלא שיקפור וכל כי הו' לאו ספירה היא דהא דחיי פשיעא אס' יאמר צפיא היום יום פלוני והיום יום פלוני כו' עד כמה וכמה ימים בזה דחיי פשוט דלא מקרי סופר כלל ומה לי אס' אומר כן על הרבה ימים או אס' נספק'ל על שני ימים ואומר היום כך והיום כך, חה כראש פשוט נספק'ל, וזוה שוב לא תקשי מה שראיתי שהקשה צ"ק מור וקליעה וי"ע לא מניחן חיי יומי משום ספיקא דיומא, והיי' משום דקיי"ל ספירה בזה"ז דרבנן אצל עדיין יקשה לשיטת הרמב"ם והעמ"י דק"ל ספירה דאורייתא, ולהכיל לקיי' דחייא לנספור היום כך וכך והיום כך וכך משום ספיקא דכל שהו' נגדיר הספק אין זה בכלל ספירה כלל ככ"ל צ"ק: **9. שו"ת ערוגת הבשם (קסח:ד)**

10. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן רמח

(ג) ועוד נ"ל דאפי' ראתה תיכף בלילה שלאחר שכלו שבעה נקיים ולא הי' אפשר לה לטבול כלל מ"מ אסורה דמ"מ הי' אפשר לה לטבול אז [ולא תשמש אז] ועכשיו בליל שבת היתה טובלת שנית דאז לא הי' כאן איסור מדינא כנ"ל. מה שאין כן במנהג שנהגו להחמיר להמתין מלספור אין לומר כן שתהי' סופרת תיכף ולאחר חמשה ימים תתחיל לספור חשבון אחר דאם

כן לא הי' נחשב ספירה כלל, ולא מבעיא לדעת השל"ה [שער האותיות עמ' ס"ז] שצריכה לספור בפה. זודאי לא שייך לומר שתספור היום יום חמישי ותספור היום א' וכדומה. דכהאי גוונא לא נחשב ספירה כלל. ומה"ט אין סופרין העומר שני פעמים משום ספיקא דינמא. אלא דבכה"ג ספירה אחת מקלקלת חברתה. ואפילו נאמר שלא כדברי השל"ה. מ"מ צריכה לעשות החשבון בלבה ולא סגי במה שבדקה בלבד:

11. ערוך השולחן אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף ב

רוב הפוסקים הסכימו דספירה בזמן הזה אינו אלא דרבנן שהרי עכשיו ליכא עומר והספירה שבתורה הוא למנות מן קרבן עומר עד קרבן של שתי הלחם ועכשיו לא שייך זה [ר"ן שם] וכן משמע במנחות [ס"ו]. שאומר אמימר מני יומי ולא מני שבוע אמר זכר למקדש הוא ופירש"י [ד"ה אמימר] האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש וכו' עכ"ל [ובהגדה אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את אלקים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבינו אימת עבודה זו אמר להם לסוף נ' יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן וזהו דרך דרש דעיקרא דמילתא הוא שזהו זכר למקדש אבל מ"מ כל זה מוכיח שאין הספירה עכשיו אלא מדרבנן [ר"ן שם]:

12. ערוך השולחן אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף ג

אבל לא כן דעת הרמב"ם בפ"ז מתמידין דין כ"ב וז"ל מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר וכו' ומצוה זו על כל איש מישראל בכל מקום ובכל זמן ונשים ועבדים פטורין ממנה עכ"ל הרי שכתב שהיא מצות עשה בכל מקום ובכל זמן ... י"ל דעיקר הספירה הוא למתן תורה כמו שמנו ישראל מקודם לפי המדרש שהבאנו אך הקדוש ברוך הוא צוה להביא קרבנות בתחלת המניין מעומר שעורים ובסופו מחטים להורות דבלתי התורה אנחנו כבהמות נדמה שמאכלן שעורים ... אבל עיקר הכוונה הוא למתן תורה ולכן המצוה גם בזמן הזה

13. תוספות מסכת מנחות דף טו עמוד א

זכר למקדש הוא - נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרינן לעיל ואין נראה והיכא דשכת לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום ... עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

14. ספר איזהו מקומן

בפנה"ד - עוד פסק בה"ג שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר וכו' ותימה גדולה הוא ולא יתכן:

כל הימים הן מצות ספירה אחת, או כל יום מצוה לעצמו:
פשר תמיהת תוס' על הבה"ג ביאר הרא"ש שלהי פסחים: שהרי כל לילה ולילה הוא מצוה בפני עצמה. וכתב הביאור הלכה (סי' תפ"ט ד"ה סופר) דאע"ג דכתיב 'תמימות', הא כתב הרי"ף גיאות בשם ר"ה גאון דמקיים התמימות בספירת השבועות.
ובדעת הבה"ג - ביאר חי' הגרי"ז דס"ל דמצות הספירה הכל מצוה אחת היא, והא דמברכין בכל יום משום דכן הוא בכל המצות שמברכים גם על חלק מן המצוה.
ולענין הלכה - פסק השו"ע (תפט. ת.) דיספור בשאר הימים בלי ברכה. וכתב המשנה ברורה (סקל"ז) דנכון שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד המברכין ויענה אמן בכוונה לצאת ואח"כ יספור.

הואיל וקיימת האפשרות להקריב עומר. [ולפי"ז במדבר שלא נתחייבו ולא הקריבו עומר כדאיתא במתני' מה: - גם לא ספרו העומר, ועי' בזה מנח"א עמ' שי"ט].

ב. אך דעת הר"ן הנ"ל בפסחים, וכן דעת התוס' בסוגיין - דלכו"ע בזמן הזה מצות ספירת העומר הוא מדרבנן גרידא, אלא דפליגי אמוראי עד כמה עשו זכר למקדש, וכן פסקו הטור ושו"ע.

ג. שיטה חדשה והפוכה הוא דעת רבינו ירוחם [שהובא לעיל], ואגרות הרמ"ה, דאף דעת אמימר דהוי מדאורייתא בזמן הזה, אלא דס"ל דבזמן ביהמ"ק מנו מן התורה יומי ושבעי ובוה"ז רק מנין הימים הוא דאורייתא ולא מנין השבועות, וביאור בשיטה זו - יעוי' באור שמח (ממו"מ ז. כג.). ועי' ביאור הלכה ריש סי' תפ"ט שביאר שיטות הראשונים בזה.

ד. וראה בבית הלוי (ח"א סי' ל"ט) שחקר היכא שדילג יום אחד ולא ספר כלל אמאי נפסק בשו"ע שמכאן ואילך יספור בלי ברכה, דנהי שהפסיד מנין הימים מ"מ מנין השבועות לא הפסיד ויברך על מנין השבועות, ובשלמא לרבינו ירוחם אין מברכין בזה"ז אלא על הימים בלבד, אך רוב הפוסקים נחלקו עליו במה שמחלק בין ימים לשבועות בזה"ז, וא"כ אמאי לא יברך מכאן ואילך על השבועות.

אמימר מני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא:

שיטות הראשונים במצות ספירת העומר בזמן הזה:

א. דעת הרמב"ם והחינוך שבוה"ז נוהג ספירת העומר מן התורה, וביאר הר"ן בסוף פסחים דס"ל דאביי ורב אשי דמנו יומי ושבעי פליגי על אמימר וסברי דהוא מן התורה, וכן ביארו הכס"מ ומהר"י קורקוס (ממו"מ ז. כד.) בדעת הרמב"ם שם.

ובחי' הגרי"ז הביא שהגר"ח ביאר באופ"א [וכן איתא בחי' הגר"ח עהש"ס אות שמ"ג]: דסוגיין אזלה כמ"ד שקדושת המקדש לא קדשה לעתיד לבוא, ומשום כך כיון שבטל דין הקרבת העומר בטלה גם מצות הספירה התלויה בה, אבל הרמב"ם פסק כמ"ד דלא בטלה לעתיד לבוא, ולכן הגם שבפועל אין מקריבין בזה"ז מ"מ אין זה מבטל את מצות הספירה השייכת מן התורה גם האידנא

16. ספר אז ישיר ירח האתינים---עיין שם באריכות

תנב ❧ אז ישיר • _____ ❧ מאמרי סוכות

והנה מדברי מקצת הראשונים שהבאנו לעיל, אנו למדים שמצות ההקפה שבמקדש לא נתקיימה ע"י זרים, בין אם מחמת שמלכתחילה לא נכללו הזרים בהל"מ, ובין אם מחמת חוסר אפשרות כניסה בין האולם והמזבח [מדאורייתא או מדרבנן], ורק כהנים הקיפו.

ולדבריהם, מנהגינו בזמן הזה תמוה ביותר, שהרי אנו נוהגין להקיף את התיבה כהנים וזרים, ואף קטנים, שכל העם משתתפים בהקפות כשולוביהם בידיהם כזכר למקדש, בעוד שבמקדש גופא לא נהגו בהקפה מעין זו, ומדוע בזמן הזה נהגו כן וכן הקשה בביאור הגר"א?רל

אינו נוגע בגבולין.] וזהו שורש המנהג שנהגו להקיף־לב.

מוצד אחר, מבאר הגבורת יצחק, שדעת התוספות במקום אחר (דף מ"ד ע"א) אינה כן, וז"ל:

אולם מהתוס' בסוכה דף מ"ד ע"א ד"ה אמר נראה שסוברים דמצות הקפה רק נאמרה לכהנים ולא לישראלים, דכך היתה ההלל"מ שמצות הקפה בכהנים ולא בישראלים, יעו"ש בדבריהם. ולפי"ד תקשי מ"ט ישראלים מקיפין את המזבח, כשבזמן המקדש רק כהנים היו מקיפין את המזבח.

והנה במנחות דף ס"ו ע"א אמר אב"י מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי, אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר **זכר למקדש** הוא. ובכתבי מרן רי"ז הלוי ביאר דלא המשיכו רבנן מצות ספירה בזה"ז זכר למקדש, דא"כ גם שבוע בעי ומימני כמו במקדש, אלא דרבנן תקנו מצוה חדשה שיהיה זכר למצות ספירה של מקדש, אבל לא המשיכו מצות הספירה. וכיון שהיא מצוה חדשה, סגי רק למימני יומי ולא שבועי. (ועיי"ש עוד בדברי הגרי"ז שכ' שהתקנה ליטול לולב במדינה כל שבעה זכר למקדש היתה מצוה חדשה, שרבנן תקנו זכר למקדש, ושלכן אין פוסל בו כל הפסולים שבלולב שבמקדש).

ולפי"ז נראה דה"ה הקפת המזבח כל ז' זכר למקדש, לא המשיכו רבנן מצות הקפה בזה"ז, אלא תקנו מצוה חדשה של הקפה זכר להקפה שבמקדש. ומשו"ה אע"ג דבמצות הקפה שבמקדש רק כהנים היו מקיפים, במצוה חדשה זו תקנו שאף ישראלים מקיפין.

כוונתו, שמדברי התוספות מוכח שאין הישראלים שייכים כלל למצות הקפה שבמקדש, וזהו הטעם שלא הקיפו במקדש. אמנם, אם כן, יש לבאר

רלב. נראה לבאר דבר זה בשני אופנים. (א) תקנה שנקבעה זכר למקדש צריכה להיות העתק מדויק של המצוה שנהגה במקדש, ובמנהג ההקפה מתקיים העתק זה מפני שגם במקדש מה שהזרים לא הקיפו היה מפני שהיו מנועים מלהיכנס לעזרה, ועכשיו שההקפה היא מחוץ לעזרה יכולים הם להקיף, והקפה זו נחשבת להעתק מדויק של ההקפה שבמקדש. (ב) קיום זכר למקדש נעשה ע"י שהמצוה דומה למה שעשו במקדש, ואין צורך שמונהג שונהגים לזכר המקדש יהיה העתק מדויק אלא רק במהותו של הענין יש להנהיג באופן דומה ובוזה המנהג נחשב לזכר, וע"כ בזמן הזה כולם מקיפים, כי מה שלא הקיפו במקדש לא היה מעיקרי המצוה אלא רק איסור צדדי שלא יכלו להיכנס לעזרה.

שורש וסוד מנהג ההקפות בהושענות ִּׁׁ אַז יִשִּׁיר • _____ תנוּ

מדוע נהגו כולם בזמן הזה להקיף? והביאור הוא על פי דברי הגרי"ז, שביאר שבמצות ספירת העומר המצוה היא אמנם **זכר למקדש** אך היא מצוה חדשה ואין היא המשך למצוה שבזמן המקדש, וה"ה במצוה זו של הקפה שחז"ל לא המשיכו את מצות ההקפה שהיתה במקדש אלא הם תקנו מצוה חדשה של הקפה כזכר למקדש, וזהו הטעם שנהגו אף הישראלים להקיף את התיבה אע"פ שבמקדש לא הקיפו את המזבח.

אך בדברים אלו לא נתבאר מדוע קבעו בזה חז"ל מנהג חדש ולא תקנו שנמשיך את מצות ההקפה כפי שנהגו במקדש.

17. ספר יד בנימין

במשנה קצרוהו כו' הציאוהו לעזרה. נ"ב
ראיתי בחי' הגרי"ז ז"ל שהעיר למה
עזרה דוקא ונשאר צ"ע. ונלע"ד דהנה איתא
במשנה לקמן ס"ז ע"ב משקרב העומר יוצאין
ומוצאין שוקי ירושלים מלא קמח וקלי שלא
צרון חכמים דברי ר"מ משום דחייש דלמא
יבואו לאוכלו קודם הקרבת העומר, וא"כ י"ל
פשוט דלכך הציאו את התבואה של העומר
לעזרה להצטבו צאש ולטותנו סס משום דאיכא
למיחש לאכילה ור"מ לשיטתו.

18. תוספות מסכת מנחות דף סו עמוד ב

שלא ניתנו מעות אלא לצורך להן - והא דקתני והשאר נפדה [1] לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה [2] א"נ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.

19. ספר איזהו מקומן

מירוח העובד כוכבים תנאי היא:

א] מירוח עכו"ם דפוטר תלוי בגברא או גם ברשות:

פשטות הסוגיא דמירוח עכו"ם פוטר היינו בתבואה שברשות העכו"ם, וכן משמע מרגמ"ה שכתב "שאם היה לעכו"ם כרי ומירוחו". וכן משמע דעת רש"י לקמן סוף סו., ומפורש ברש"י גיטין מז. (ד"ה דיגוקן) וז"ל "שאם מירוחן עכו"ם והן שלו בשעת מירוח". ולפי זה אין הדבר תלוי רק בגברא הממרח אלא גם ברשות.

ברם דעת המאירי בקידושין דף ל"ו דמאן דפטר מירוח עכו"ם היינו אפילו מירח הגוי פירות של ישראל, וכן מפורש גם דעת השטמ"ק לקמן סו. אות א'. וברעת הרמב"ם בזה יש סתירה - ועי' כס"מ (תרומות א. יג.) בשם מהר"י קורקוס, וראה עוד בקר"א (רי"ט סו.), ומרכה"מ (תרומות א. יא.), חי' רבינו חיים הלוי (ביכורים ב. טו.), חזו"א (שניעית א. כא.), וקה"י (זרעים ס"י י').

והנה ה"ה לכאורה פלוגתא זו הוי איפכא כשמירח ישראל פירות של עכו"ם, ומדברי הרמב"ן ורשב"א וריטב"א בקידושין דף מ"א מבואר שמירוח ישראל בפירות עכו"ם פוטר, אולם מדברי רש"י ותוס' בכורות יא: (ד"ה דמחמינו) מבואר דדוקא אם ישנם ברשות הישראל מהני מירוח הישראל לחייבן. ועי' קה"י זרעים (ס"י י') שהאריך בזה בשיטות הראשונים. וראה עוד במהרי"ט אלגזי (פ"ד דכורות אות כ"א).